

ГОД. XVI.

НОВО ВИШТЕ.

БРОЈ 36.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака представа, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно.

ГЛУМАЦ-ПОЧЕТНИК.

Врло је ретко, да који глумац одмах у почетку глумовања свог упозна прави правац своје глумачке способности. Узрок је томе, што је побуда ступању његовом у тај ред врло разноврсна: незадовољство, одушевљење, уображење, комодитет. У глумце иду обично млади момци, који су на досадашњем путу претпили „корабекрушеније“. Шта је до сад који био, са свим је свеједно, тек он то није био радо и с радошћу се ухватио за глумовање, за ту „чакљу спасенија“, да се одмори од досадашње патње. Сиромах он — та патња тек сад почиње!

То глумовање је у први мах једном прибежиште, другом заклон, трећем олако животарење, четвртом парадирање, а врло мало којем прави идеал. Из свију друштвених слојева и сталежа скуче се млади људи у ту чудну општину, позориште, и живе заједно и лепо, док су — почетници. Доцније, да како, бива друкче. Али сваки од тих доноси са собом много захтева или мало понуде; сваки је јубеђен у своју глумачку способност, у свој велики позив; а каква ли је спрема, на којој оснива он своје амбиције, то је сваком девета брига. Ето, он је ту! Зар то није доста?

У његовим очима јесте, али не у очима осталога света.

Боже мој, какви ли су снови једног одушевљеног или бар занесеног почетника? А каква ли га чека јава!

Сјајан јунак, ватрен љубавник, то му лебди пред очима, али, ах! разуверење долази на брзо. У сваком друштву има старијих чланова, који да како не ће сво-

је лепе и благодарне улоге да испусте из руку — они би се напустили сами, кад би то чинили — тако не остаје онда новајлији ништа друго, већ задовољити се улогама слугу и сличних важних особа. То је већ први горки залогај, који му огорчи првашњу радост.

Но бива често, да му случај иде на руку. Старији глумац се разболи а глума се мора приказати. Управа додели такву важну улогу почетнику а овај, до дуже ни жив ни мртав, но ипак поуздан све до представе. Кад та прође, он је већ по ћутању публике и по „сажалителном“ осмеху колега спазио, да је своју улогу одиграо заиста тако, као што не треба. То је други горки залогај, који га већ побуђује на размишљање, а резултат тога размишљања је, да је он ипак за велику улогу, само што завидљивци не ће да му признају способност.

Док је дошао до тог резултата, изађе штампана критика и разбуки у њему главног и моћног покретача: сујету. Он сад већ не види улогу, већ себе, своју драгу личност, и ако је ко крив, то је природа улоге или критичар, који није схватио улогу у свези с глумцем.

Он не види, сиромах, и не зна какав је на позорници! Не види, да му је држање круто и усиљено, да му руке сметају непрестано и да већ не зна шта ће с њима, да му је говор једно велико хучење, које му иде из груди напором сваког мехурнја његових плућа. Он не чује, да како, да му је говор неразговетан; њему се чини то тако лепо, тако јувачки!

Још је његова срећа, ако узме себи за образац ког доброг глумца а не уобрази себи, да је он оригиналан, који ће створити нов тип и нову школу. Оригиналност долази доцније и ако јој клице мора бити. Има времена а по њему и развитка.

Глумовање је красан, узвишан позив и прави глумац налази у тренутку, кад је таман на позорници, сву отштету за толику кубуру у животу. Он забара-

ви онда и на присутност критике и на отсуство аплауза, и душом и телом је своја улога. Кад сиђе с позорнице, онда је већ друкче; он је онда човек као и сви други и ако мало раздражљивији.

Што се мене тиче, ја глумце волим, и волим их баш онда, кад су мало — како да кажем? — нервозни, бар звам, да своју струку узимају озбиљно, а то је онда главно.

М. С-ћ.

ГЛУМАЧКИ КАРАКТЕРИ.

(Наставак.)

Многи глумци сматрају критику као непријатељску силу, па мисле да је рецензент најнеправеднији човек, тега због најмањег прекора осуђују, а често и нападају.

Заиста је невероватно, до каквих изгрела и заблуда води повређена глумачка сујета!

Ту се види, да је већ потреба, да се тој сујети стане на пут. Први корак к томе треба да учини штампа. Она мора престати са нечувеним и претераним хваљењем глумца и мора их привикнути на то, да они у грађанском животу нису ни мало већи — шта више већином још мањи — него сви други обични људи. Ако штампа престане те људе сувише узносити и вити им лаврове венце, увиђеће они на скоро, да су им круне од папира, те ће постати смернији и излечиће се од претеране сујете.

У претераном узношењу глумачком главни је кривац неспособна критика, која се нарочито у мањим варошима појављује, — критика, која све само хвали, јер у хваљењу не треба много напрезати мозак. Ма била игра глумчева најјаднија — неспособни критичар кади га само тамјаном хвале. Глумац није томе противан, публика даје свој благослов, а критичар с тим послом добро пролази.

Та неспособна критика откала је шарени плашт глумачке сујете — она га је скројила, сашила и закрпила. Та не-

способна критика клања се пред глумцем као понизан слуга, и она још држи, да је њезина хвала израз народног мишљења.

У мањој вароши развијају се управо зле особине карактера глумчева. Ту се у опште сви интересују за личност глумчеву. Лично интересовање превлађује. Кад на пр. каква весела глумица — љубавница падне на леду па повреди ногу, то се у тако званом друштву више говори о томе, него кад би из небуха дочекао с неба какав нов песнички геније. Осим тога сви се догађаји иските романтички, па се још од њих испреду пикантни романси и приповетке.

Ствар постаје занимљивом, кад се нађе ту какав савестан рецензент, који не хвали глумце, те га с тога гоне обични људи. Критичка неспособност, која у публици влада, даје већином глумцима за право. Кројач, ципелар, берберин и слични поштени људи, који понајвише нису видели боље глумце ван њихове вароши, мисле, да су лоши прикази њихових домаћих глумца најизврснији. Та нису ни они већа забадава плаћали своје новце на позоришној каси! Они су дакле са свим уверени, да су за своје паре гледали што особито и ванредно!

И тешко онда савесном рецензенту, ако се усуди да достојно осуди какав ништав и рђав приказ! Сад гледај, кукавче, како ћеш се извучи из неприли-

ке. Противник ти је цела варош, сви, који се за позориште више или мање интересују. Гњев глумаца, неспособност масе, маловарошка клевета, ниска пакост

и злоба — све ће то да те спопадне, па ће на тебе да јуриши, те да те на земљу обори.

(Срвиће се.)

ХИСТИК

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Максим Црнојевић“. Трагедија у 5 чина, с певањем, написао др. Лаза Костић, за позорницу удесио А. Хаџић, музика од А. Максимовића.)

Још пре једно двадесет и седам година рекао је Ј. Ђорђевић о овом комаду, да ми немамо „ниједно драматско дело, где нам је народни дух тако чврсто спојен са углаженошћу опште европског као у „Максиму Црнојевићу“; ни један песник наш не смеђе још поћи овом уском клизавом путањом, којом смеђе поћи Костић, следујући генију свом, који га је сачувао, да не посрне на њој ни лево ни десно, и да се не изметне нити у простог подражатеља народни песама, нити у слепог присталицу и компилатора западњачке драматске школе и њени корифеја“.

И покојни др. Јован Андрејевић у својој оцене о том истом делу навео је, да „у тој драми жива разновидна радња све до краја подржава пажњу нашу, претварајући је све до катастрофе у запето испекивање, испрекидано и испреплетано правом трагичности, док нам се на послетку узбуђена осећања наша жртвама главни лица не стишају, остављајући траг туге и сажалења за собом, за што да нам се идеали у животу руше“.

Што су та два оцењивача некад рекла, важи и сада, јер заиста и дикција, и лирски и драматски моменти, и карактери, и полет у тој драми све је то израз правог генија. Стих све скакући тече лако у напред, задајнут ретким лепотама, а искићен зрељим и узвишеним мислима и сјајним сликама. С тога и захтева приказ те трагедије, глумце, који су набавили себи толико глумачкога знања и умења, да могу својим тешким задатцима у тој трагедији одговорити. И ми с поносом можемо рећи, да су сви глумци наши трудили се из петних жила, да буду верни тумачи песникових карактера. Да је испред њих свију испредњачио наш Ружић, да је од свију њих одскочио као оно светло сунце у сред бела дана, мислимо да нам није нужде ни спомињати. Његов Максим, створ ти је пун мијости и светlostи, пун драматског присоја и сунчане зраке. Ретка је врлина у нашег Ружића што се уме наћи и у оним висинама страсти, где глумци обично прелазе или у преочајну скрушеност или у беснило. Нарочито су му дивно испали они делови улоге,

у којима треба изнети срце, пуно осећаја. Г. Ружићу достојна је премица била г. Ружићка, у улоги Јевросиме. Не сећамо се, да је и у којој другој улоги својој изнела толико срда и осећаја и гласом, и лицем, и очима и покретима. У лудилу је заносила добро промишљеном и изведеном игром својом, држећи се оне праве мере, којом се одликује свака права глумица, којој је стало до правог вештачког створа. Лено је пристао уз наш вештачки пар и г. Мильковић, који је Ивину улогу зачинио одмереним владањем и господским понашањем својим како пред дуждем тако и пред Црногорцима. И Филета нашла је вештог интерпрета у г. Вујићки, која је верно, страсно приказала то „сукобиште страсти жестоких.“ И г. Лукић, као Дужде од Млетака, био је смотрен државник а и доста понудљив у жестини својој. Г. Лукићка била је као Анђелија на свом месту. Не знамо за што, ал' као да је овога вечера боље глумила него што је отпевала песму: „Еј, пусто море, еј, пусти вали!“ Г. Спасићу мора се признати да све поузданije ступа по танким лествицама осећаја, али још није кадар да потпуно изведе улоге од врсте као што је Надан.

Похвалити морамо, што су се све улоге добро знале, те тако приказивачи нису имали прилике, да покваре складност у приказу.

Песма на завршетку комада: „Плачу и ридају јегда помиљају смрт“, отпевана лепо, тужно, јадолико, учинила је дубок утисак на публику, која је више пута називала одликовала нарочито г. Ружића.

—Н.

СИТИЦЕ.

(Претворица.) Кад се у париском позоришту хтеде по други пут представљати Молијеров „Тартиф“ (претворица) први председник парламента посла, баш пред саму представу, Молијеру писмо, у коме му забрањује, да се комад игра. Да би се за то колико толико осветио, глумац и писац Молијер, отказујући представу, рече:

— Госпође и господо! Ми вам хтодосмо вечерас представити „претворицу“, али ето господин председник не допушта, да га представимо...

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

26. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИЛАТИ 17.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 14. ДЕЦЕМБРА 1891.

ПРВИ ПУТ:

ЧЕЛИК-ЧОВЕК.

Трагедија у 3 чина, написао Г. Чики, превео Ј. Грчић. — Редитељ: Миљковић.

ОСОБЕ:

Гаврило Бардија	Лукић
Ана, жена му	Д. Ружићка
Андро, њихов син	Спасић
Сентгалија	Рајковић
Едита, његова ћерка	С. Бакаловићка
Вархељија	Миљковић
Мартин Браз	Васиљевић
Комисионар	Жикић.

Збива се прва радња: на бардијевом сеоском добру; друга: у бардијевој кући у престоници; трећа: у сентгалијеву стану у престоници.

Војничка музика петроварадинске пешачке пуковније бр. 70. свираће ове комаде: 1. „Hoch unser Kaiserhaus“. Марш, од Глајзнера. — 2. „Blitz und Donner.“ Галоп, од Фрање Листа. — 3. „Grüsse aus der Ferne.“ Concert-Polka für Flügelhorn, од Ј. Глајзнера.

У недељу 15. децембра: „Буњевка“. Слика из буњевачког живота у 3 чина, с певањем и играњем, од В. Миљковића, Музика од Ф. Гала.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 саҳата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9½ САХАТА.